

Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași
Departamentul de Sociologie
și Asistență Socială

Holt România
Programul pentru Promovarea
Asistenței Sociale

Revista de cercetare și intervenție socială

Volumul 23

decembrie 2008

**Review of
Research and
Social
Intervention**

**Revue de
Recherche et
Intervention
Sociale**

www.asistentasociala.ro

Doru BUZDUCEA

Perspective internaționale
în asistență socială

*Secțiunea: Realitatea pe masa de
disecție*

Editura Lumen, 2008

Revista de cercetare și intervenție socială

acreditată CNCSIS, cod 657

Director: prof.dr. Vasile MIFTODE
Redactor șef: conf. dr. Ștefan COJOCARU
Secretar general de redacție: lect. dr. Daniela COJOCARU

International Advisory Board

prof.dr. Nadji RAHMANIA – USTL Lille, Franța
prof.dr. Patrick LeGuirriec – Université Tours, Franța
prof.dr. Victor Groze – Case Western University, Cleveland, SUA
prof.dr. Einar Helander – Lisabona, Portugalia
prof.dr. Karl Garber – ENSP Rennes, Franța
dr. Lindi Endicott – Planned Parenthood, SUA
prof.dr. Vicky Buchan, Colorado State University, SUA
prof. dr. Catherine SELLENET, Université of Nantes, France
prof. dr. Gérard NEYRAND, Université de Toulouse, France

Consultanți pentru domeniul protecției copilului și a familiei

Pintilii PENCIUC/Director Executiv Adjunct DGASPC Iași,
Maria Felicia MIHAI/Director Executiv DGASPC Botoșani,
Ionel Ștefănică ARMEANU/Director Executiv DGASPC Vaslui,
Marian LOSPA/Director Executiv DGASPC Neamț, Sorin
BRAȘOVEANU/Director Executiv DGASPC Bacău

Colectivul de redacție

Antonio SANDU, *Asociația Lumen*; Iuliana ZĂGAN, *Holt România*; Elena MOCANU, *Holt România*; lect. dr. Nicoleta NEAMȚU, *Universitatea Babeș-Bolyai Cluj Napoca*; Mădălina Constantin, *DGASPC Iași*; Raluca Popescu, *ICCV București*

ISSN: **1583-3410** (*varianta tipărită*);

ISSN: **1584-5397** (*varianta online*)

Editura Lumen, Iași

Adresa redacției: Holt România FCSSCF Filiala Iași, Iași,
str. Bistrița, nr. 7, Bl. B13, parter, ap.3, tel./fax: 0332.402515,
email: redactia@asistentasociala.ro

Perspective internaționale în asistență socială [International perspectives in social work]

PhD Doru BUZDUCEA

*Ass. Profesor, Universitatea de Bucharest
Faculty of Sociology and Social Work
Str. Schitu Magureanu 9 sector 5, Bucuresti
Tel.: + (4021) 315.31.22
Email: dbuzducea@yahoo.com*

Abstract

The modern social work systems created at the end of the last century are now facing post-modern challenges — on one hand the global social trends, and on the other hand the local practices. Structurally, all social work systems have commonalities, but they differ, sometimes fundamentally, in their degree of development. While the social work systems in the West Europe and North America have achieved remarkable results, the social work systems in Asia and Africa are fighting the burden of poverty, malnutrition, infant mortality, HIV/AIDS or other infectious diseases, limited access to running water, starvation, illiteracy etc.

Key words: social work systems, globalization, international social work, socio-cultural specificity

Un concept lansat în perioada postbelică, marginal până prin anii '90 este cel de asistență socială internațională. Schimbările sociale înregistrate la nivel global au reintrodus conceptul pe agenda publică. Asistența socială internațională este un concept complex (Healy, 2008) și multidimensional ce cuprinde: analize comparative, probleme sociale globale, practici internaționale, asistență internațională publică și privată, conferințe și colaborări profesionale internaționale, relații inter-guvernamentale, viziune globală.

Starea actuală a sistemelor moderne de asistență socială trebuie privită în contextul mai larg al globalizării întrucât aceasta, prin formele sale moderne de manifestare influențează în mod direct sistemele de asistență socială prin dezvoltarea managementului și a infrastructurii moderne, a rețelelor globale de comunicare, crearea condițiilor de dezvoltare a capitalului uman performant și cu

expertiză în domeniu, apariției a noi probleme sociale și implicit a noi categorii de beneficiari.

Fără îndoială că fenomenul globalizării prin formele sale moderne de manifestare influențează în mod direct sistemele de asistență socială: management și infrastructură modernă, rețele globale de comunicare, capital uman performant și expertiză, noi probleme sociale și implicit categorii noi de beneficiari.

Interdependența globală a creat deopotrivă noi arii de responsabilitate și oportunități internaționale pentru asistența socială (Dominelli, 2008). Conceptul este materializat prin acțiunile întreprinse de forurile de specialitate internaționale, de network-ingul în domeniu precum și de problemele sociale globale. „Cu alte cuvinte, a venit timpul să redefinim misiunea și formele asistenței sociale și educației profesionale pentru a deveni relevante noilor condiții globalizante” (Lyons et al., 2006: 204).

În continuare analizăm punctual câteva aspecte ce constituie obiectul asistenței sociale internaționale:

- *problemele sociale globale provocate în mod special de către războaie și dezastre naturale*. Conflicte și evenimente dramatice înregistrate la nivel internațional ca atacuri teroriste și calamități naturale gen uragane și tornade, cutremure devastatoare, incendii și inundații de mari proporții ce au generat noi probleme sociale și implicit victime, noi categorii de beneficiari ai sistemelor de asistență socială. Câteva dintre acestea sunt arhicunoscute datorită magnitudinii lor: atacurile teroriste asupra SUA, de la 11 septembrie 2001; tsunami din Asia, uraganele și tornadele ce au devastat orașe ca New Orleans - uraganul Katrina, cel mai devastator uragan din istoria Americii; cutremurele devastatoare din ultima vreme din Turcia, Iran și China; incendiile ce au distrus mari zone sau chiar orașe întregi; războaiele mondiale; inundațiile prezente mai ales în Europa - amintim inundațiile recente din Banat iar lista evenimentelor și a dezastrelor produse poate continua.

- *problemele sociale clasice (sărăcie, inegalitate socială și economică etc.) îmbracă noi fațete solicitând practici și intervenții inovatoare în sfera serviciilor sociale*. Majoritatea statelor se confruntă cu probleme de locuire, îmbătrânire, modificarea structurilor familiale, șomajul, dependență socială, comunități de refugiați, HIV/SIDA, probleme de mediu, etc. „Revenind la problemele sociale, sugerăm că asistența socială trebuie să recunoască oportunitățile și responsabilitățile internaționale și să-și asume rolul în schimbările sociale de la nivelurile național și internațional” (*idem*).

- acțiunile militare, economice și sociale ale unui stat afectează în mod direct întreaga lume (creșterea exponențială a prețului barilului de petrol, dezechilibre pe piețele financiare, intervenția militară a Rusiei în Georgia, grevele agricultorilor și fermierilor, grevele studenților francezi).

- *internaționalizarea pierderilor și a consecințelor acestora.* Pierderea este un concept cu relevanță internațională pentru sistemele de asistență socială întrucât afectează familiile, grupurile, comunitățile și chiar națiunile. Un exemplu în acest sens este situația provocată în 2004 de tsunami-ul din Oceanul Indian ce a produs dezastru de magnitudine nemiintâlnite afectând grupuri mari de populație, provocând traume și pierderi uriașe la toate nivelurile. Dar, durerea și suferința o întâlnim și în școli, în centrele de plasament, în adăposturi sociale, în căminele pentru vârstnici și spitalele pentru persoanele infectate cu HIV/ISDA. Pierderile multiple se leagă și de sărăcie, de exploatare și excludere socială. Cele mai evidente situații în care suferința și pierderile pot fi relevate sunt cele ale pacienților aflați în faza terminală, ale copiilor abuzați, maltratați și exploatați, ale comunităților de refugiați care se confruntă cu dezrădăcinarea și cu schimbarea stilului de viață precum și cele ale comunităților aflate în conflict armat.

- *comunicare globală:* posibilitățile de interacțiune profesională între comunitățile de asistenți sociali au întrecut până și profetiile lui Jules Verne (internet, wireless, baze de date internaționale, motoare de căutare avansată, PDA, videoconferințe).

- *asistență internațională publică și privată:* menționăm aici organizațiile internaționale gen UNICEF, USAID, UNAIDS, UNDP, etc. ce dezvoltă programe de asistență tehnică pentru țările aflate în curs de dezvoltare. Pe lângă aceste organizații susținute de către ONU sau alte guverne naționale sau federale amintim și alte organizații internaționale private ca United Way și World Vision care dezvoltă proiecte sociale în diverse state ale lumii ale căror servicii sociale sunt insuficient dezvoltate pentru a oferi soluții problemelor sociale existente în comunitățile respective. Există și acorduri bilaterale între state cu privire la anumite aspecte ale vieții sociale, inclusiv acorduri referitoare la protecție socială. Amintim programele europene PHARE, POSDRU iar în domeniul cercetării programele LLP, FP7, ENOTHE.

- *conferințele internaționale de specialitate frecvent desfășurate pe diverse teme, fie sub egida IFSW fie organizate de alte structuri naționale dar cu participare internațională.* Sunt extrem de importante întrucât facilitează intercunoașterea, schimbul de *know how*, diseminarea rezultatelor cercetărilor de excelență și a practicilor de specialitate, dezvoltarea rețelelor formale și informale în domeniu, dezbateri pe teme recente. Spre exemplu, în septembrie 2008 s-a desfășurat la Baltimore (SUA) conferința internațională „*International Social Work in the 21st Century*” unde s-au discutat evidente practice din asistența socială, aspecte internaționale ale bunăstării copilului, repatriere, imigrație, locuire, adopție și alte probleme transnaționale din asistența socială iar în aprilie 2009 se va desfășura în Croația conferința europeană „*Social Action in Europe: Different Legacy and Common Challenges?*”. Am menționat doar câteva asemenea întâlniri dar, anual se desfășoară sute de astfel de manifestări naționale, regionale sau

internaționale pe teme globale sau specifice din asistența socială. Denumirea organizațiilor arată tematica și preocupările internaționale ale comunităților asistențelor sociali; menționăm în acest sens rețeaua profesională „*International Consortium for Social Development*”.

- *viziune globală*: tocmai aspectele prezentate anterior contribuie la dezvoltarea unei viziuni globale în asistență socială, strategii și programe inovatoare care să dezvolte servicii pentru remedierea consecințelor produse și prevenirea apariției altor probleme sociale care se manifestă global. IFSW ca reprezentat internațional al asistenței sociale are asociații afiliate în 80 de state și 470.000 de membri ce provin din Europa, America de Nord, America de Sud, Asia, Africa, țările din fosta URSS.

Sisteme moderne de asistență socială

Per ansamblu, asistența socială este influențată de modelul anglo-american dar vom vedea că există și alte tipuri de sisteme de asistență socială. Cu toate că în literatura academică se discută de modelul anglo-american, sistemele europene de asistență socială sunt totuși construcții diferite comparativ cu sistemele din America de Nord. Chiar dacă s-au intersectat la un moment dat ca mișcare socială formând un front comun în dezvoltarea profesiei, totuși în timp s-au format relativ diferit, evoluția socială, economică și politică a celor două continente punându-și amprenta și asupra sistemelor de asistență socială. Spre exemplu, dacă în America de Nord sunt dezvoltate în mod special - chiar supraformalizat - serviciile de asistență socială, în Europa predomină prestațiile sociale ceea ce conduce la birocrație.

O altă distincție se face între sistemele de asistență socială din țările occidentale și sistemele de asistență socială din țările în curs de dezvoltare. Diferențierea se face de această dată pe criterii administrative, curriculum de învățământ, management, grad de dezvoltare al serviciilor de specialitate, modernizarea instituțiilor rezidențiale, număr de asistenți sociali cu diplomă universitară de specialitate, voință politică.

O distincție netă în privința caracteristicilor sistemelor de asistență socială, comparativ cu cele anglo-americane întâlnim la țările africane și asiatice a căror cultură, religie și stil de viață constituie factori determinanți în concepția arhitecturală a sistemelor de asistență socială. Mai specifice sunt sistemele de asistență socială de pe continentul African unde rata foarte ridicată a sărăciei absolute stagnează elementul civilizator. Cunoscuți cercetători și comentatori internaționali ai asistenței sociale se confruntă cu dilema specificității sistemelor africane de asistență socială dat fiind că întregul arsenal academic construit de anglo-

americani (teorii, metodologie, etică, principii și valori) nu poate fi aplicat întocmai în practica de specialitate din aceste țări.

Un caz special îl constituie țările din fostul lagăr socialist unde sistemele de asistență socială se află într-un proces intensiv de reconstrucție și aliniere la sistemele de asistență socială din țările occidental-europene, cu tradiție în domeniu. După cum se știe, în aceste țări, regimurile politice au eliminat profesia de asistent social din nomenclatorul profesiilor reducând sistemele de asistență socială doar la instituții de protecție socială de dimensiuni mari, unde erau de obicei „izolați” copiii abandonati. După căderea regimurilor totalitare din Europa Centrală și de Est, odată cu instaurarea democrației și a economiei de piață, au apărut și problemele sociale negate până atunci și implicit necesitatea sistemelor de asistență socială. Acest proces de reconstrucție este sprijinit de globalizarea economică și socio-culturală care diminuează diferențele locale și regionale contribuind la „proiectul europeanizării asistenței sociale”.

Orice sistem de asistență socială, pentru a funcționa eficient ar trebui să conțină următoarele elemente structurale fundamentale:

- capitalul uman implicat în sistem (specialiști în asistență socială și personal de altă specialitate),
- beneficiarii sistemului (persoane asistate - întâlnim o mulțime de persoane dezavantajate social, de grupuri vulnerabile aflate în situații de risc),
- contextul social (rețeaua instituțională, servicii, prestații și cadrul legislativ).

Sistemele europene de asistență socială

Dintotdeauna asistența socială europeană a avut o dimensiune internațională contribuind la dezvoltarea profesiei și pe alte continente. Exemplificăm aici prin mișcarea stabilimentelor *Toynbee Hall* din Londra preluate mai apoi de către majoritatea statelor. Nu este lipsit de importanță să menționăm contribuția Ordinilor și a Bisericii Catolice la dezvoltarea unor instituții rezidențiale, spitale, școli pentru protecția săracilor în țări ca Franța, Germania, Italia, Spania, Portugalia, Irlanda.

Ulterior, protestantismul a dus mai departe misiunea socială a bisericii susținând prin diaconia asemenea instituții și servicii de asistență socială în Anglia, Scoția, țările Scandinave, țările Baltice.

Spre exemplu, prezbiterienii din Scoția practicau „vizitele la săraci”, practică dezvoltată ulterior de către Charity Organisation Society sub forma „case work-ului”. În Grecia precum și în alte state est-europene, Biserica Ortodoxă a practicat același model al diaconiei. În anumite țări foste socialiste ca Ungaria, Polonia,

România, Lituania, biserica și-a reluat în ultimele două decenii activitatea filantropică modernă. În general, mănăstirile asigurau anumite servicii de îngrijire (hrană, îmbrăcăminte, adăpost) pentru localnici, pelerini sau cerșetori aflați în situație de risc.

Un alt model de intervenție în asistență socială, originar în Germania dar întâlnit și în țări ca Olanda și Ungaria (cu aplicabilitate în mod special la instituțiile de protecție a copiilor), este modelul pedagogiei sociale sau educației specializate întrucât derivă din pedagogie și se bazează pe educație, accentuând achiziția de deprinderi și cunoștințe în interiorul grupurilor sociale gen familie, comunitate, societate ca soluție la rezolvarea și remedierea problemelor și dificultăților. Și în România s-au derulat programe de pedagogie socială la inițiativa organizației Pestalozzi. Una dintre criticile frecvent aduse acestei abordări este legată de faptul că pedagogia socială s-ar preta la un fel de inginerie socială existând riscul influențelor politice (naționalism, socialism), uneori făcându-se trimitere la trecut și în mod special la faptul că pedagogia socială a existat în Germania și pe timpul nazismului, regim ce a închis școlile de asistență socială în Germania și a ex-terminat anumiți beneficiari ai asistenței sociale.

La nivel european întâlnim la ora actuală modalități diferite de organizare a sistemului de protecție socială, în funcție de istoria fiecărui stat, de organizarea administrativ-teritorială, de tradiție, de nivelul investițiilor financiare, etc. În Europa, întâlnim sistemul anglo-saxon (liberal, ex. Marea Britanie), sistemul nordic (scandinav sau social-democratic, ex. Suedia, Danemarca, Finlanda), sistemul mediteranean (emergent sau sud-european, ex. Portugalia, Grecia, Spania), modelul continental (corporatist sau Renan, ex. Germania).

Critica care se aduce în mod frecvent sistemelor europene de asistență socială este legată de birocrație, critică adusă mai cu seamă sistemului de asistență socială din Marea Britanie, mult mai dezvoltat comparativ cu sistemele de asistență socială din alte țări europene.

Este cunoscut faptul că în perioada anilor '60 - '80 asistența socială a stagnat în Europa iar vasta mișcare de reformă socială începută în anii '80 a avut drept consecință majoră descentralizarea serviciilor sociale și transferarea responsabilității în privința dezvoltării acestora autorităților publice locale.

Există la ora actuală o dezbatere interesantă la nivel european cu privire la noile direcții de dezvoltare a sistemelor de asistență socială, ce anunță o schimbare de paradigmă potrivit căreia ar trebui investit în dezvoltarea socială, în capitalul social și emoțional prin programe de educație și formare profesională, în felul acesta societatea va fi capabilă să absoarbă problemele sociale.

La ora actuală, Europa se confruntă cu probleme sociale precum: rata ridicată a șomajului, excluderea socială a anumitor categorii sociale ca persoanele fără adăpost și imigranți ilegal, numărul mare al persoanelor cu handicap grav, scăderea natalității și îmbătrânirea populației, sărăcia și polarizarea socială etc. Este dificil

de găsit un răspuns unitar la aceste probleme. Uniunea Europeană ca reprezentant instituțional de marcă al continentului are în prezent 27 de state membre, cu istorie diferită, cu administrație și împărțire teritorială diferită. În aceste condiții, ne punem întrebarea dacă putem discuta de un model social european care să cuprindă și o sub-componentă europeană de asistență socială?

Deși este frecvent menționat în documentele oficiale ale UE, modelul social european încă nu este cristalizat ci reprezintă mai degrabă o sumă de principii și idei comune ale sistemelor de protecție socială din cadrul Uniunii, capabile să ofere un răspuns unitar la problema inegalităților economice și sociale, o viziune comună a statelor europene în privința diferitelor aspecte ale vieții sociale, un set de principii, de interese, standarde și servicii de calitate necesare asigurării unui trai decent cetățenilor europeni, bazat pe solidaritate și responsabilitate socială.

Toate aceste direcții de acțiune anunță un proiect, un vis mai vechi al europenilor de a avea un sistem unic din punct de vedere politic, economic, social și cultural. Până la împlinirea visului european va trebui să ținem cont de tradiția specifică de pe continent în privința sistemelor de protecție socială. Întâlnim două mari tendințe:

- sisteme de protecție socială de inspirație tip Bismarck (Germania, Belgia, Franța, Italia, Luxemburg) în care prevalează principiul solidarității profesionale, sisteme în care serviciile și prestațiile depind de cotizațiile angajaților și angajatorilor la bugetul asigurărilor sociale;

- sisteme de protecție socială de inspirație tip Beveridge (Danemarca, Marea Britanie, Suedia) unde prevalează un sistem de asigurări generalizat și unde prestațiile și serviciile sociale se acordă diferențiat în funcție de necesități.

Nici una dintre țările membre ale UE nu au modele pure ale uneia sau alteia dintre aceste două mari tendințe. Diferențele se înregistrează în ceea ce privește organizarea și funcționarea sistemului de protecție socială, modalitatea și nivelul de finanțare, nivelul prestațiilor acordate, rolul autorităților publice și al partenerilor locali în dezvoltarea serviciilor sociale, cadrul legislativ.

Fiecare stat european are o istorie aparte și de aceea modul de organizare și funcționare al țărilor membre ale UE în privința sistemelor de protecție socială este diferit (*vezi* și Sellick, Alexiu, 2000). Dar întâlnim și similitudini în privința formării profesionale a specialiștilor, instituțiilor de specialitate din sistemul de asistență socială, tipologiei serviciilor și prestațiilor acordate (protecția copilului, invaliditate, bătrânețe, boli cronice), cadrului legislativ.

Toate sistemele europene de asistență socială se bazează pe intervenția statului prin mecanismele administrației publice dar și a societății civile pentru a reduce sărăcia și excluderea socială, redistribuirea veniturilor, asigurarea unor niveluri ridicate de securitate socială și promovarea egalității de șansă.

Sistemele nord-americane de asistență socială

Continental nord-american cuprinde multe state, cele mai cunoscute fiind SUA și Canada. În literatura academică atunci când se vorbește despre modelul nord-american de asistență socială se are în vedere în cele mai multe cazuri sistemele de asistență socială din Statele Unite ale Americii. De altfel, SUA deține alături de Anglia și Germania pionieratul modern în asistența socială iar în perioada contemporană au contribuit la dezvoltarea sistemelor de asistență socială peste tot în lume oferind sprijin tehnic și financiar atât prin programele sociale dezvoltate cât și prin bursele oferite în cadrul marilor universități studenților provenind în mod special din țările aflate în curs de dezvoltare.

Spre deosebire de statele europene, SUA ca și formațiune statală are o istorie relativ recentă și are ca religie majoritară catolicismul și de aceea lipsesc inițiativele caritabile și instituțiile dezvoltate în preajma mănăstirilor, activități ce au constituit în mare parte începuturile asistenței sociale în țările cu influență bizantină. Întâlnim însă implicarea bisericii și a comunităților religioase în opera de întraajutorare umană.

Cu toate că nu are o tradiție îndelungată în acest domeniu totuși, ca urmare a dezvoltării spectaculoase din punct de vedere democratic, economic, social, politic, cultural și religios, la ora actuală se află printre primele state din lume în ceea ce privește modernismul și gradul de dezvoltare al sistemelor de asistență socială.

Debutul activității de asistență socială se leagă de vasta mișcare de voluntariat din perioada de început de istorie a SUA. Ulterior, în perioada colonială familiile se îngrijeau de cei săraci și nevoiași dacă aceștia nu aveau o familie sau dacă familiile nu puteau să-i îngrijească. „Prima casă de ajutorare a localnicului sărac a fost înființată în Massachusetts în 1662. ... Un alt indicator al interesului comunitar în dezvoltarea de servicii pentru cel sărac și nevoiaș a fost ridicarea în 1644 în Boston a Școlii Latine care oferea educație gratuită și era susținută de către oraș. ... În 1729 în New Orleans a fost ridicată de către Surorile Ursuline o instituție pentru copiii ai căror părinți au fost uciși de către indieni” (Farley, et al., 2009: 22).

Activitățile voluntare au căpătat un caracter oficial pe măsură ce s-au înființat organizații voluntare de asistență socială. Voluntarii erau recrutați și plasați în anumite programe sociale pentru a-i ajuta pe cei aflați în nevoie: copii fără adăpost, persoane cu handicap, săraci, bolnavi. În perioada Războiului Civil (1861-1865) au apărut multe probleme la nivel personal, familial și comunitar. Se înființează numeroase agenții și organizații pentru sprijinirea celor săraci și nevoiași.

În 1877 s-a format *Charity Organisation Society* (COS) în Buffalo, New York pentru coordonarea tuturor activităților de combatere și prevenire a sărăciei. Pentru o astfel de organizație a lucrat în Baltimore și Mary Richmond, având ulterior un rol important în această nouă mișcare socială a asistenței sociale. În 1909 aceasta

devine director al *Charity Organizational Department* al Fundației Russell Sage. Cărțile scrise de ea (*Friendly Visiting Among the Poor* și *What is Social Case Work?*) se numără printre primele cărți de specialitate la nivel internațional.

Voluntarii COS erau numiți *friendly visitors* (vizitatori prietenoși), fiind instruiți de către organizație pentru a furniza diverse servicii persoanelor și familiilor în dificultate. Ulterior s-au înființat asemenea COS în mai multe orașe.

În 1886, primii asistenți sociali comunitari erau organizați în New York prin înființarea de azile concepute după modelul londonez al *Toynbee Hall*. Oamenii se ofereau voluntari pentru a locui în cartierele sărace pentru a putea înțelege mai bine problemele și nevoile celor săraci. Trăind acolo erau mai ușor și mai repede acceptați de oamenii nevoiași.

Se dezvoltă mișcarea *Settlement House Movement* ce o are ca reprezentant pe Jane Addams, singurul asistent social deținător al Premiului Nobel pentru Pace. Printre lucrările publicate de către J. Addams se numără și *Twenty Years Hull House* (1910). Noua mișcare se orienta mai degrabă pe dezvoltarea unor „politici sociale” în domeniu, pe susținerea unor măsuri legislative cu efecte globale asupra societății dar în același timp promova toate celelalte elemente structurale ale sistemului de asistență socială: formarea specialiștilor, înființarea instituțiilor și serviciilor de asistență socială.

În 1889 Jane Addams și Ellen Gates Starr înființează *Hull House* în Chicago, o casă socială pentru săracii nativi și imigranți. Centre similare sunt înființate mai apoi în multe orașe americane. Acestea ofereau oportunități educaționale și servicii sociale pentru persoanele cu resurse limitate.

Până în anul 1910 se înființează peste 400 de asemenea case de asistență socială destinate tuturor categoriilor sociale (săraci, imigranți, copii abandonati, familii numeroase). În aceeași perioadă s-au dezvoltat primele cercetări în domeniul asistenței sociale, s-au dezvoltat tribunalele pentru minori, programele de pensii pentru văduve, s-a promovat legislație pentru protecția copilului iar multe din slujbele voluntarilor au fost recunoscute și plătite de către stat (*cf.* Glicken, 2007). Spre exemplu, angajații Departamentului Comisiei Sanitare erau plătiți pentru a acorda asistență soldaților unioniști și familiilor acestora în timpul Războiului Civil; în 1905 existau deja asistenți sociali angajați într-un mare spital urban. Activitatea de asistență socială s-a transformat din voluntariat în ocupație.

În perioada următoare (1915 - 1950) asistenții sociali erau interesați de dezvoltarea standardelor care ghidau activitatea practică profesională, doreau recunoașterea oficială a profesiei de asistent social, resimțeau necesitatea elaborării unui cod etic al asistenților sociali precum și înființarea unei asociații profesionale a asistenților sociali.

Marea Depresiune din 1930 accentuează rolul guvernului federal în dezvoltarea măsurilor de asistență socială iar în 1935 este promulgat *Social Security Act* ce prevedea reforme importante în domeniu.

După al doilea război mondial, asistăm la expansiunea academică și profesională a asistenței sociale. Apar câteva structuri profesionale de asistență socială ca: *American Association of Hospital Social Workers, Visiting Teachers Association, Community Organization of Social Workers, Social Work Research Group*.

După 1950 s-a dezvoltat enorm rețeaua de învățământ de asistență socială, se diversifică specializările. În 1951 se înființează Consiliul pentru Învățământul din Domeniul Asistenței Sociale, iar organizațiile asistenților sociali au devenit tot mai cunoscute pe plan național și internațional. În 1955, National Association of Social Workers lua ființă prin unificarea a șapte organizații specializate în asistența socială. La ora actuală organizația numără 160.000 de membrii, asistenți sociali cu studii universitare de specialitate. În 1956 a luat ființă și International Federation of Social Workers.

După 1960 încep să fie dezvoltate serviciile sociale la nivel local, iar asistenții sociali joacă un rol important în dezvoltarea și implementarea programelor anti-sărăcie. Se înființează, la inițiativa lui John F. Kennedy, organizația de voluntariat Peace Corps. Se înființează și programul VISTA ce încuraja tinerii să se implice ca voluntari în sprijinirea grupurilor vulnerabile. În timpul administrației Nixon se dezvoltă politicile sociale de sprijinire a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor vârstnice cu venituri insuficiente iar în perioada administrațiilor Ford și Carter accentul este pus pe sprijinirea copiilor abuzați și neglijați, victimele violenței domestice, persoanele dependente de drog și cele cu probleme de sănătate mintală. Finanțarea programelor sociale este redusă drastic în perioada administrațiilor Reagan și Bush iar administrația Clinton s-a evidențiat prin promovarea mișcării de contractare a serviciilor sociale către organizații non-guvernamentale (cf. Glick, 2007).

La ora actuală, majoritatea statelor americane au dezvoltat sisteme moderne de asistență socială cu multe similarități dar și cu diferențe evidente, iar asistenții sociali lucrează în diferite sisteme ale vieții sociale.

Sistemele de asistență socială din Asia și Africa

Avem puține informații referitoare la sistemele asiatice de asistență socială. Continentul asiatic conține peste 52 de state, marea lor majoritate fiind țări în curs de dezvoltare; este cunoscut ca fiind continentul cu cele mai multe religii. Întâlnim discrepanțe semnificative între state, din toate punctele de vedere. Aici întâlnim fie giganti ca Rusia, China, Japonia fie state mereu active pe agenda publică

internațională ca Israel, Palestina, Irak, Iran, Siria dar și state aparent neînsemnate ca Bhutan, Bangladesh, Sri Lanka.

În general, asistența socială din țările asiatice este influențată de sistemele de asistență socială din SUA și Marea Britanie (în mod special curricula și procesul de învățământ - se utilizează literatură academică nord-americană și britanică).

Gradul de dezvoltare al sistemelor de asistență socială este diferit, cel mai dezvoltat sistem de asistență socială din Asia îl întâlnim în Japonia. Restul statelor, deși se confruntă cu serioase probleme sociale, în mod special cu sărăcia, au insuficienți specialiști în asistență socială, o slabă dezvoltare a infrastructurii serviciilor de specialitate și locuri de muncă slab plătite pentru asistenții sociali. Tradițiile și influențele culturale sunt puternice chiar și în administrație, în unele state, cum ar fi Singapore, întâlnim politici sociale de orientare confucianistă care diminuează rolul asistentului social - spre exemplu, mestecatul gumei se consideră o ofensă iar deținerea unei arme este considerată o crimă.

Un alt grup de țări asiatice, cele aflate sub dominația și influența fostei URSS se află la început de drum în configurarea sistemelor de asistență socială, confruntându-se cu serioase probleme de viziune și susținere publică din partea administrațiilor naționale.

Africa este un continent al contrastelor, cel mai populat după Asia, cu 54 de țări fiind cel mai vechi loc de pe pământ și totodată locul în care își are originea rasa umană. În continuare este preponderent agrar, iar structurile tribale mai pot fi și astăzi întâlnite.

Organizarea socio-economică și practicile culturale din Africa sunt total diferite comparativ cu alte regiuni ale lumii, în special cu țările occidentale. Întâlnim triburi, familii inter-generaționale în aceeași gospodărie, credințe, superstiții puternice și practici șamanice dar și rețele sociale informale în care se practică ajutorul mutual inclusiv cel de natură materială și financiară.

Sistemele de asistență socială africane sunt la început de drum și greu încercate de incidența ridicată a sărăciei absolute, de malnutriție, mortalitate infantilă, HIV/SIDA și alte boli cronice, acces limitat la apă potabilă, foamete, analfabetism, boli contagioase, infrastructură precară. Acestora li se asociază creșterea fertilității - un aspect pozitiv în viziunea europeană, unde societățile se confruntă cu îmbătrânirea populației.

Sunt necesare noi metode și tehnici de intervenție în asistența socială, diferite de cele utilizate în cadrul sistemelor occidentale (Laird, 2006). Spre exemplu, comportamentul organizațional al Departamentului Dezvoltării Comunitare din Republica Ghana utilizează tehnici neortodoxe de sfătuire a persoanelor pentru economisirea banilor, un fel de roată (obicei practicat și în unele medii din România) și alte asemenea strategii și tehnici de utilizare eficientă a resurselor ca: gătitul și procesarea mâncării, colectarea de combustibil și lemne, îngrijirea

copiilor, schimburi comerciale între gospodării, adolescenții sunt sfătuiți cum să se implice în transportul bunurilor pentru a facilita activitățile comerciale ale părinților și bunicilor (utilizarea forței de muncă în rândul copiilor este indicator al sărăciei), cum să prevină contactarea HIV/SIDA, etc.

Laird (2008) consideră că nici marile teorii în asistența socială prezentate de către Payne (2005) nu pot fi aplicate în țările africane ci doar teoria dezvoltării sociale (Midgley, 1995) ce urmărește creșterea capacității individuale în contextul dezvoltării social-economice a comunităților. Totuși, nu putem să nu-l menționăm pe Turner (1996), un alt autor în domeniul teoriilor în asistența socială care prezintă și „*Aboriginal Theory*” ce ar putea cu siguranță să fie aplicată în cadrul comunităților de cultură africană.

Ca răspuns la această neconcordanță între corpul teoretic propus de anglo-americieni și cultura și realitățile africane, cercetătorii autohtoni au propus modelul „*developmental social work*” (Gray, 2000). Un aspect al modelului ar fi încorporarea punctelor tari ale persoanei în cadrul modelelor de intervenție.

Încorporarea perspectivei bazate pe punctele tari ale beneficiarilor, reprezintă o componentă crucială a acestui model. Se propune renunțarea la adversitate, conștientizarea și utilizarea voinței și a talentelor personale în depășirea dificultăților, consolidarea așteptărilor și aspirațiilor personale.

În acest context ne putem întreba dacă definiția dată asistenței sociale de către IFSW cu toate achizițiile teoretice și practice care au condus la elaborarea sa, și care am căzut de acord la începutul cărții că reprezintă comunitățile internaționale de asistență socială, este valabilă și pentru sistemele africane de asistență socială? Teoretic da, dar oricât de mult am nuanța răspunsul este evident că avem în față probleme și sisteme de asistență socială diferite, dramatismul african fiind puțin reprezentat în practica definiției asumată de modelele anglo-americiene de asistență socială. Pe de altă parte, nu putem abandona teoriile, metodele și tehnicile cunoscute în asistență socială chiar practicând profesia pe continental African, dar adăugăm intervenții specifice și adaptate la contextul cultural al comunităților respective ca: training-uri vocaționale de scurtă durată pe teme diverse cum ar fi tranzacțiile micro-financiare, literatură didactică, burse școlare, transfer tehnologic și alte asemenea strategii și abordări bazate pe comunitate.

Concluzie

Este evident că avem cel puțin două sisteme globale de asistență socială: modelul anglo-american prezent în Europa și SUA și modelul african sau chiar afro-asiatic, prizonier al unui anumit specific socio-cultural. Nu negăm faptul că există state unde asistența socială se află în criză ce îmbrăca diverse forme ca lipsa recunoașterii profesiei, lipsa asistenților sociali profesioniști, eșecul în recrutarea

universitară a viitorilor asistenți sociali, condiții de muncă mai puțin optime, o rată slabă a angajării asistenților sociali în instituțiile autorităților locale, erodarea granițelor profesiei, lipsa resurselor, etc. dar mai degrabă considerăm că asistența socială parcurge o etapă critică în dezvoltarea sa organizațională și nu o criză de structură a identității științifice și profesionale.

Rezumat

Sistemele moderne de asistență socială constituite la sfârșitul secolului trecut se află acum în fața provocărilor post-modernității confruntându-se pe de o parte cu tendințele sociale globale iar pe de altă parte cu practicile locale în domeniu. Din punct de vedere structural, toate sistemele de asistență socială au puncte comune dar diferă, uneori fundamental în ceea ce privește gradul de dezvoltare. Dacă sistemele de asistență socială din Europa Occidentală și America de Nord înregistrează rezultate deosebite nu același lucru îl putem spune despre sistemele de asistență socială din Asia și Africa, greu încercate de sărăcie, malnutriție, mortalitate infantilă, HIV/SIDA și alte boli infecțioase, acces limitat la apă potabilă, foamete, analfabetism etc.

Cuvinte cheie: sisteme de asistență socială, globalizare, asistență socială internațională, specific socio-cultural

Bibliografie

- Dominelli, L., 2008, „Capacity building in the profession: an issue for international social work”, in *International Social Work*, Volume 51, no. 4, pp. 573-576.
- Farley, O.W., Smith, L.L., Boyle, S.W., 2009, *Introduction to Social Work*, eleventh edition, Pearson Education, Inc.
- Glicken, M.D., 2007, *Social Work in the 21 st Century*, Sage Publications.
- Gray, M., 2000, „Social work and the new social service professions in South Africa”, in *Social Work/Maatskaplike Werk*, Volume 36, no.1, pp.99-109.
- Healy, L., 2008, *International Social Work. Professional Action in an Interdependent World*, 2 edition, OUP USA.
- Laird, S., E., 2008, „Social Work Practice to Support Survival Strategies in Sub-Saharan Africa”, in *British Journal of Social Work*, volume 38, no. 1, pp. 135-151.
- Lyons, K., Manion, K., Carlsen, M., 2006, *International Perspectives on Social Work. Global Conditions and Local Practice*, Palgrave, Macmillan, New York.
- Sellick, C., Alexiu, T.M., 2000, *Asistența socială în Marea Britanie și România - studiu comparativ*, UNICEF, București.
- Turner, Fr., 1996, *Social Work Treatment*, 4th edition, The Free Press, New York.
- Zamfir, C., Stănescu, coord., 2007, *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Editura Polirom, Iași.